

ИНТЕЛЕКТУАЛНИЯТ КАПИТАЛ - ОСНОВА НА СЪВРЕМЕННИЯ БИЗНЕС И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ПРЕД ФИНАНСОВАТА ОТЧЕТНОСТ

*Ас. д-р Атанас Атанасов
Катедра „Счетоводна отчетност“
Икономически университет – Варна*

Резюме

В настоящата публикация се споделя тезата, че в съвременните икономически условия ролята на капитала като основа за пазарните оценки на предприятието в неговия традиционен смисъл, т.е. под формата на финансов и материален капитал, постепенно намалява и се допълва и замества от нарастващата роля на нематериалните активи. Ето защо се счита, че съвременните корпоративни отчети трябва да осигуряват информация не само по отношение на финансовото състояние на предприятието, разглеждано в традиционния му смисъл, а и по отношение на стратегическите цели, използването на ресурсите, интелектуалния капитал, социално-отговорните практики и т.н., което става посредством прилагането на концепцията за интегрираното отчитане. По този начин ползвателите ще могат да обезпечат значително по-високите си информационни и комуникационни нужди, отколкото са имали преди години и това да им позволи в крайна сметка да си обяснят модела, по който предприятието създава стойност.

Ключови думи: интелектуален капитал, счетоводна стойност, пазарна стойност, интегрирано отчитане.

INTELLECTUAL CAPITAL - BASIS OF CONTEMPORARY BUSINESS AND CHALLENGE FOR FINANCIAL REPORTING

*Assist. prof. Atanas Atanasov, PhD
Department of Accounting
University of Economics – Varna*

Abstract

This paper shares the view that in the current economic context, the role of capital as a basis for the company's market assessments in its traditional sense, in the form of financial and tangible capital, is gradually decreasing and sup-

plemented and replaced by the growing role of intangible assets. That is why we believe that modern corporate reports should provide information not only about the financial situation of an enterprise in its traditional sense, but also about strategic goals, resource use, intellectual capital, socially responsible practices, and through the implementation of the concept of integrated reporting. In this way, users will be able to deliver significantly higher information and communication needs than they had years before, and ultimately allow them to explain the model in which the business generates value.

Keywords: intellectual capital, book value, market value, integrated reporting.

Въведение

Широко разпространено в наши дни е схващането, че в края на 20-ти и началото на 21-ви век икономиката се е променила значително в сравнение с индустриалната икономика преди средата на 20-и век. Икономистите считат, че основната характеристика на тази нова икономическа среда е ключовата роля, която играят нематериалните активи като основен фактор за създаването на стойност в предприятията. Тъй като приложимите счетоводни принципи и стандарти не позволяват пълно признаване и оповестяване на широка гама нематериални активи (придобити или вътрешно създадени), много изследователи от академичните среди и професионалисти през последните години заявяват, че всички управленски решения, които не отчитат нематериалните фактори при формирането на корпоративната стойност, могат да доведат до значителни икономически загуби както за предприятията, така и за техните контрагенти и икономиката като цяло.

С особено висока популярност през последното десетилетие се наложиха такива понятия като „нова икономика“ (new economy), „икономика на знанието“ (knowledge economy), „общество на знанието“ (knowledge society), „интелектуален капитал“ (intellectual capital). Тяхното все по-често използване показва нарастващата ро-

ля на знанието за развитието на отделните предприятия, икономиките и обществата като цяло.

Основната цел на настоящата публикация е да се анализира ролята на интелектуалния капитал за развитието на бизнеса и на тази основа да се посочат основните предизвикателства и възможни решения за представянето му във финансовата отчетност на предприятията.

Особености при дефинирането на интелектуалния капитал

За първи път понятието „интелектуален капитал“ (ИК) се използва през 1969 г. от Джон К. Гълбрайт, като използването му е по-скоро в смисъл на „интелектуална дейност“. В съвременния смисъл понятието се въвежда от Steward¹, според който интелектуалният капитал представлява „капиталов актив, състоящ се от интелектуален материал“. За да бъде считано за интелектуален капитал, знанието трябва да бъде актив, способен да бъде използван за създаване на богатство. По този начин интелектуалният капитал включва: талантите и уменията на индивидите и групите; технологичните и социалните мрежи и софтуера и културата, които ги свързват; интелектуална собственост като патенти, авторски права, методи, процедури, архиви и т.н., и в същото време изключва знания или информация, които не са свързани с производството или създаването на богатство. Точно както суровините като желязната руда не трябва да се отъждествяват с актив като една стоманена мелница например, така и знанията като данни или различни факти не трябва да се бъркат с активите на знанието.

Harrison and Sullivan² считат, че интелектуалният капитал е

¹ Stewart, T., Intellectual capital: The new wealth of Organizations, Available from: <https://www.researchgate.net/publication/229643636>

² Harrison, S., Sullivan, P. H., Profiting from Intellectual Capital. Learning from Leading Companies, Journal of Intellectual Capital, 1, 2000, pp. 36-44. <http://dx.doi.org/10.1108/14691930010324124>.

знание, което може да се превърне в печалба, т.е. те виждат в ИК основен нематериален фирмен ресурс, който може да спомогне за създаване на възможности за стабилно конкурентно предимство и също така да помогне за създаване на стойност и богатство в икономика, основана на знанието. Според Huang и Liu, широко разпространена истина е, че „интелектуалният капитал е критичната сила, която стимулира икономическия растеж“, ³ като тук ИК не е изведен като основен фактор, а като допълнителен стимул на растежа.

Едно от най-кратките определения за интелектуален капитал е изведено от Sveiby, според който ИК може да се дефинира като „полезен пакет от знания“. ⁴ В съдържателен аспект неговата дефиниция не се различава от дадената от Steward и поставя основния акцент върху полезността на знанията за създаването на стойност, а не просто количественото им натрупване. Подобни са възгледите на Edvinsson и Malone ⁵, според които ИК може да бъде определен като знание, което може да бъде превърнато в стойност. Те разглеждат и влиянието на ИК върху стойността на предприятието като посочват, че пазарната стойност на предприятието всъщност показва неговата истинска стойност. В тази връзка Данкова отбелязва и друга характерна особеност на ИК - че не следва да се разглежда като иманентно съществуващ в пространството, а само „в рамките на организацията информацията и знанието придобиват формата на ИК“. ⁶

През 1999 г. Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) определя ИК като икономическата стойност на две основни категории нематериални активи: а) организационен

³ Huang, C.J., Liu, C.J., Exploration for the Relationship between Innovation, IT and Performance, *Journal of Intellectual Capital*, 6, 2005, pp. 237-252.

⁴ Sveiby, K. E. The new organizational wealth: Managing & measuring knowledge-based assets, Berrett-Koehler Publishers, San Francisco, 1997.

⁵ Edvinsson, L., Malone, M. Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower. Harper Business. New York. 1997.

⁶ Данкова, П., Интелектуалният капитал на предприятието като ключов фактор за устойчиво развитие, *Управление и устойчиво развитие*, ЛТУ-София, 3, 2011, с. 15-19.

(структурен) и б) човешки капитал.⁷ По-късно в свое изследване Института на управленските счетоводители (CIMA) цитира публикация на Международната федерация на счетоводителите (IFAC), според която ИК може да се класифицира в три категории, които са дефинирани аналогично и от Choong и стават най-често използваната класификация на ИК:⁸

- Човешки капитал – Тук се отнасят знанията, уменията, мотивацията и опита на хората в организацията. Това е човешката страна на организацията. Човешкият капитал не е собственост на компанията, тя само го наема. Организацията може да оптимизира качеството на своя човешки капитал, като прилага различни методи за обучение и повишаване на квалификацията на служителите.

- Организационен / Структурен капитал – Това е инфраструктурата, която подпомага човешкия капитал, или средата за възпроизвеждането му. Структурният капитал се състои от процеси, авторски права, патенти, технологии, организационна култура, комуникация в организацията, стратегии и т.н. За разлика от човешкия капитал структурният капитал е собственост на компанията.

- Клиентски капитал - Въпреки наименованието, тази категория не се отнася единствено до клиентите. Освен взаимоотношенията с клиентите тук се включват и взаимоотношенията с външната среда – доставчиците, стратегическите партньори и всички други заинтересовани лица (stakeholders). Стойността на клиентския капитал зависи от репутацията на фирмата, от лоялността и удовлетвореността на клиентите, от дългосрочните взаимоотношения с партньори, от наличието на стратегически партньорства и т.н.

⁷ Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), “OECD Symposium on Measuring and Reporting of Intellectual Capital, Amsterdam”, OECD, Paris, 1999.

⁸ Stratovic, D., Marr, B., Understanding corporate value: Managing and reporting intellectual capital, CIMA, 2001; Choong, K., Intellectual capital: definitions, categorization and reporting models, Journal of Intellectual Capital, 2008, Vol. 9 Iss: 4 pp. 609 – 638, Available from: <https://www.researchgate.net/publication/235315259>, видяна на 10.06.2017.

Всъщност терминът „интелектуален капитал“ в специализираната литература често се замества с други изрази като „интелектуални активи“, „нематериални активи“ или „активи на познанието“ и т.н. Някои автори като Mueller и Supina⁹ дори използват израза „репутационен капитал (Goodwill Capital)“, като изчисляват стойностите му чрез приспадане на стойностите на другите три форми на капитал от пазарната стойност на предприятието. Прегледа на основната литература по темата извежда на преден план заключението, че изследователите, които са далеч от счетоводството, определят ИК като „разликата между пазарната стойност на предприятието и неговата балансова стойност“.¹⁰

Редица автори отбелязват, че в съвременните икономически условия ролята на капитала като основа за пазарните оценки на предприятието в неговия традиционен смисъл, т.е. под формата на финансов и материален капитал, постепенно намалява и се допълва и замества от нарастващата роля на нематериалните активи. Така например Димитрова¹¹ счита, че стандартните инструменти за оценка на ефективността на стопанската дейност, като счетоводна печалба, рентабилност на инвестицията, печалба на една акция, и др. не дават достатъчно ясна представа на инвеститорите и мениджърите за реалния потенциал на компанията в стратегическия контекст на нейното развитие. За нарастващата роля на ИК в по-ново време може да открием дискусии и в Доклад на Световната банка от 2006 г.¹², където се изтъква необходимостта от измерване и управление на ИК.

⁹ Mueller, D., Supina, D., Goodwill Capital, Small Business Economics, 19, 2002, pp. 233–253.

¹⁰ Stewart, T.A. (1997), Intellectual Capital, Nicholas Brealey Publishing, London.

¹¹ Димитрова, Р., *Интелектуалният капитал, балансираната система от показатели и добавената стойност в компанията*, „Икономика на знанието - възможности и предизвикателства пред висшето образование“ Научна конференция с международно участие, 13-15 юни 2008, Бургас, Сборник доклади, Бургаски свободен университет, Бургас, с. 278-286.

¹² Цит по Данкова, П., Цит. съч., с. 17.

В обобщение на различните дефиниции може да се каже, че терминът „интелектуален капитал“ се свързва с някои основни характеристики, а именно:

- Има нематериална природа и се свързва с наличието на преимущества, които остават извън обсега на традиционните финансови отчети;
- Свързва се с правото на едно предприятие да се възползва от стойността, която се заключава в ИК или нейната бъдеща конвертируемост в дадено стойностно или друго бъдещо конкурентно предимство;
- Функция е на успешния мениджмънт и има стойност, различна от стойността на отделните разграничими активи, признати във финансовия отчет на предприятието.

Веднъж дефиниран, макар и не еднозначно от всички изследователи, ИК подлежи на оценяване с цел повишаване полезността на информацията, която носи. По отношение на оценяването на интелектуалния капитал в литературата са описани различни методи. Една част от тях залагат на директното измерване на ИК (Например: The Value Explorer Method, Total Value Creation (TVC), Intangible Assets Valuation и др.), друга част използват като основа за изчисленията пазарната капитализация на предприятието (Tobin's q, Market Value Added (MVA) и др.), третата група се свързват с използването на възвращаемостта на активите като основа за изчисляването на ИК (Economic Value Added (EVA), Calculated Intangible Value (CIV), Knowledge Capital Earnings (KCE) и др.). Друга голяма група методи използват балансирана система от показатели с цел получаване на оценка на ИК в предприятието. За разлика от предишните показатели, посочените в тази група залагат на комплексна оценка на ИК, базирана на система от взаимно-свързани показатели. Към тази група методи се отнасят Balanced Scorecard на Kaplan и Norton, Skandia Navigator, разработен от Edvinsson & Malone, Intangible Assets Monitor, представен за първи път от Sveiby и т.н.

Така например разработеният от Scandia модел за измерване на интелектуалния капитал, наричан „Скандиа Навигатор“ (Skandia Navigator), включва оценка на интелектуалния капитал в 5 ключови аспекта: финанси, клиенти, процеси, обновяване и развитие и човешки капитал, представени в три дименсии: минало, настояще и бъдеще, като за всеки от посочените аспекти са разработени и конкретни показатели.

Разработените показатели следва да се считат като допълнение към традиционните финансови показатели, които всяко предприятие изчислява и анализира. Посочените измерители са важни, защото, както посочва Борчев¹³ да се управлява една организация само въз основа на финансова информация е „все едно да се управлява автомобил единствено с помощта на огледалото за обратно виждане. По този начин всички препятствия и пътни знаци се забелязват едва след като автомобилът ги е отминал“. Особено важно е да се отбележи, че не може да се говори за краен набор от показатели за измерване и управление на ИК, а техният размер и съдържанието им зависят от организационните особености на предприятието и отрасъла, в който то функционира.

Общото между всички тези модели за оценка на ИК е връзката, която се прави между счетоводната и пазарната стойност на предприятието посредством допълването на първата с различни по характер измерители от финансов и нефинансов характер с цел приближаването ѝ до пазарната оценка.

Предизвикателствата пред финансовата отчетност

Нарастващата роля на ИК поставя и сериозни предизвикателства пред финансовата отчетност на предприятията. Мащабите на това предизвикателство са в основата на три големи европейски проекта, разработени от Европейската комисия съвместно с различ-

¹³ Борчев, Б., Управление на интелектуалните активи, <http://www.arcfund.net/fileSrc.php?id=427>, видяна на 10.06.2017.

ни научни и професионални организации. В разработения проект „MERITUM“ между ЕС и изследователи от шест европейски университета от различни страни се формулира заключението за необходимостта от „проектиране и внедряване на система за управление на интелектуалния капитал (ICMS), както от стартиращи предприятия, така и от такива с известен опит, които са загрижени за външното разкриване на информацията за интелектуалния капитал, която те вече произвеждат и използват за вътрешни цели“.¹⁴ Авторите са разработили система от финансови и нефинансови индикатори за измерване на идентифицираните предварително нематериални ресурси на предприятието,¹⁵ които намират крайно отражение при изготвянето на Отчет за ИК (Intellectual Capital Report). Последният в структурно отношение се състои от три различни части, а именно: Представяне на визията на фирмата; Обобщение на нематериалните ресурси и дейности; Представяне на системата от индикатори.

В друг проект на Европейската комисия¹⁶ от 2006 г. се обръща внимание на спецификите на традиционният счетоводен модел. Поради факта, че се основава на принципа на историческата цена във финансовите отчети, е включен само много малък диапазон от нематериалните ресурси, с които оперира даден бизнес. При това положение „счетоводната концепция предоставя полезна отправна точка за оценяване на ефективността на бизнеса, но без информация за бъдещето, представената от тях картина е непълна“.¹⁷ Предлага се изготвянето на Отчет за интелектуалния капитал (Intellectual Capital Statement) като целта е подобряване на качеството на вземаните от ръководството решения, които се отнасят до бъдещите перспек-

¹⁴ MERITUM Project: “Guidelines for Managing and Reporting on Intangibles (Intellectual Capital Report)”, Available from: www.uam.es/meritum, видяна на 20.07.2017.

¹⁵ Пак там, с.19.

¹⁶ Reporting Intellectual Capital to Augment Research, Development and Innovation in SMEs (Encourage corporate measuring and reporting on research and other forms of intellectual capital), European Commission Report to the Commission of the High Level Expert Group on RICARDIS/R 22095 EN/, June 2006.

¹⁷ Пак там, р .9.

тиви на бизнеса. На първо място е отбелязано, че Отчетът за ИК се използва предимно за вътрешно отчитане, управление и контрол на бизнеса. Този вътрешен фокус е основна предпоставка за мениджмънта, за да развие способността да комуникира това, което прави с външна аудитория. Авторите считат, че това е от особено значение, когато организацията трябва да търси финансиране от банките или набиране на капитал от инвеститорите. С други думи казано, изготвянето на Отчет за ИК помага да се изясни начина, по който се изгражда конкурентно предимство чрез предоставяне на оповестителни бележки, които обясняват изграждането на стойността и бизнес модела за създаване на стойност в предприятието. Третият голям проект „Отчет за интелектуалния капитал – произведено в Европа“¹⁸ залага на осъзнатата потребност от подобен отчет като възлага на екипа на предприятието да определи индикаторите за ИК в зависимост от конкретната бизнес ситуация и размера на ИК в предприятието. Отчетът осигурява информация в три направления: човешки, структурен и клиентски (релационен) капитал, като за всяко направление са разработени показатели с посочени целеви стойности и стойности на изпълнение в рамките на счетоводния отчетен период. Този последен щрих считаме, че е важен, тъй като на практика осигурява сравнима нефинансова информация, която допълва информацията от ГФО на предприятието и може да бъде използвана в контекста на т.нар. „интегрирано отчитане“.

В същото време, счетоводното дефиниране на ИК е изключително сложно, и както отбелязва Костова – предприятие, което е базирало дейността си на познанието, е изправено пред една съществена трудност, която произтича от факта, че в сърцевината му са знанията и уменията на хората, които работят, но в същото време нематериалните активи не са директно и всеобхватно под контрола на ръководството на предприятието, което налага извода й, че след-

¹⁸ InCaS: Intellectual Capital Statement – Made in Europe, The collective research project is funded by the European Commission, DG Research under the EU 6th Framework Programme, 2008.

ва да се търси ефективна система за управление.¹⁹ Проблемът с оценката на нематериалните активи, които не са признати във финансовия отчет водят и до проблем при използването на подхода за оценяване на предприятието на база на неговите активи.

Проблемът, според Lev²⁰, произтича от факта, че традиционният счетоводен модел се фокусира върху законно базирани сделки (продажби, покупки, капиталови разходи), като същевременно се абстрахира от много събития, променящи стойността и по този начин не може да се справи с новата икономическа среда и следователно не обслужва нуждите на основните заинтересовани страни - мениджърите и инвеститорите. В подкрепа на тезата си авторът посочва големите стойности на показателя „пазарна стойност към счетоводна стойност“ на компаниите, участващи в индекса S&P 500.²¹ Подобни потвърждения могат да бъдат намерени и в данните за източниците на създаване на стойност в развитите икономики, според които през 2015 г. 87 % от стойността на публичните компании, формиращи индекса S&P, се дължи на нематериалните активи.²² В своя труд Sveiby дори предлага измерването на пазарната стойност да се извършва по формулата:²³

Пазарна стойност = счетоводна стойност + интелектуални активи /ИК/

Според него именно наличието на съществени различия между пазарната и счетоводната стойност на предприятието е доказателство за съществуването на непризнати неимуществени ресурси. И колкото по-значима е ролята на тези нематериални ресурси, толкова

¹⁹ Костова, Н., Организационни и методологически аспекти на оценката на предприятие, „Наука и икономика“, Варна, 2013, с.183.

²⁰ Lev, B., New Accounting for The New Economy, May 2000, p. 2.

²¹ Пак там, с.2.

²² Ocean Tomo LLC, <http://www.oceantomo.com/2015/03/04/2015-intangible-asset-market-value-study/>, видяна на 10.09.2018.

²³ Sveiby, The New Organizational Wealth: Managing & Measuring Knowledge-based Assets, Berrett-Koehler Publishers, SF, 1997., Available from: https://books.google.bg/books?id=xKNXlgaecJAC&printsec=frontcover&hl=bg&source=gbg_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false, видяна на 20.07.2017.

по-високи ще са стойностите на отношението пазарна стойност / счетоводна стойност. Въпреки това считаме, че *наличието на разлика между счетоводната и пазарната стойност на капитала на едно предприятие не винаги означава, че цялата тази разлика може да се определи като интелектуален капитал*, тъй като често върху пазарните цени на акциите могат да оказват влияние различни ирационални фактори. Освен това трябва да се отбележи, че размерът на ИК, представен по този начин, пряко зависи от стойността на признатите по счетоводен път нематериални активи и при промяна на правилата, заложи в приложимите счетоводни стандарти ще се промени и стойността на ИК на предприятието.

Независимо от посочените крайности в схващанията на някои автори, обективният анализ изисква да посочим, че развитието на съвременната икономика води до промяна както в структурата на активите на предприятията, така и в начина, по който те създават стойност като цяло. Важността на счетоводната информация при вземането на решения относно разпределянето на ресурси, които винаги са ограничени, определя и нарастващия интерес към финансовите отчети на предприятията като насочва фокуса върху способността на предприятието да генерира стойност. Необходимостта от актуална, адекватна и полезна информация относно цялостното представяне на предприятието и обхващането на информацията относно ИК поставя пред съвременното счетоводство някои основни предизвикателства:

- ✓ Необходимостта от намирането на по-добри инструменти за управление на инвестициите в уменията на човешките ресурси, информационните ресурси и технологичните възможности;

- ✓ Необходимостта от адекватна форма на счетоводно измерване и оповестяване, която да разграничава предприятията, в които се оценява интелектуалният капитал и неговият принос в създаването на стойност;

- ✓ Необходимостта да се измери в дългосрочен план възвръщаемостта на инвестициите в уменията на хората, информационните

бази и технологичните възможности и др. конкурентни предимства на предприятието.

Всичко това е основание да се търси решението на посочената дилема в нов подход, съчетаващ класическите финансови отчети и представянето на допълнителна релевантна информация, което стои в основата на концепцията за интегрирано отчитане. Последното е дефинирано в Международна рамка за интегрирано отчитане (IFIR), според която интегрираното отчитане се разглежда като основа за фундаментална промяна в начина, по който организациите се управляват и по който докладват информация на заинтересованите страни. Основната цел на интегрирания отчет, както е посочена в Рамката за Интегрирано отчитане, е „да се покаже на доставчиците на капитал как организацията създава стойност във времето“.²⁴ Този отчет би донесъл ползи за различни заинтересовани страни, които се интересуват от способността на организацията да създава стойност с течение на времето, вкл. служители, клиенти, доставчици, бизнес партньори, местни общности, законодателни и регулаторни органи др. Приемайки тази позиция считаме, че интегрираното отчитане може да бъде разглеждано като форма за представяне на дейността на предприятието чрез изготвяне на единен отчет, в който са намерили място различни финансови и нефинансови показатели, които са съществени за дейността на конкретното предприятие и от който могат да бъдат проследени връзките и зависимостите между финансовите и нефинансовите аспекти на осъществяваната дейност.

В Рамката за интегрирано отчитане²⁵ са посочени осем съдържателни елемента, които следва да включва интегрираният отчет, които са фундаментално свързани помежду си и не се изключват взаимно:

²⁴ The International <IR> Framework, International Integrated Reporting Council, December, 2013.

²⁵ Пак там, p.5.

Основен структурен елемент	Съдържание
• Организационен преглед и външна среда:	Какво прави организацията и какви са обстоятелствата, при които тя работи?
• Управление:	Как структурата на управление на организацията поддържа способността си да създава стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план?
• Бизнес модел:	Какъв е бизнес моделът на организацията?
• Рискове и възможности:	Какви са специфичните рискове и възможности, които оказват влияние върху способността на организацията да създава стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план и как организацията се справя с тях?
• Стратегия и разпределение на ресурсите:	Къде иска организацията да отиде и как възнамерява да стигне там?
• Изпълнение:	До каква степен организацията е постигнала своите стратегически цели за периода и какви са нейните резултати по отношение на въздействието върху различните видове капитал?
• Прогноза:	Какви са потенциалните предизвикателства и несигурности, които организацията може да срещне при изпълнението на стратегията си и какви са потенциалните последици за нейния бизнес модел и бъдещо представяне?
• База за представяне:	Как организацията определя какво има значение за включването в интегрирания отчет и как се метрифицират или оценяват тези въпроси?

Посочените основни характеристики на интегрираното отчитане и фактът, че именно нуждите на потенциалните инвеститори и кредитори са посочени на първо място при класификацията на потребителите на финансова информация в Концептуалната рамка на МСС/МСФО, налагат извода, че коректно изготвените интегрирани отчети спомагат за по-добрата комуникация между компаниите и капиталовите пазари.

Въпреки това считаме, че при оповестяването на нефинансова информация не следва да се прекалява, тъй като може да доведе до

т.нар. „претоварване с информация“, за което говорят Eppler & Mengis.²⁶ Ето защо ясно трябва да се изведат критериите за избор на съществени (нефинансови) елементи за оповестяване, тъй като както винаги сме твърдели, въвеждането на прекалено много показатели за задължително оповестяване би нарушило концепцията за същественост, от една страна, и би довело до объркване на потребителите на финансова информация, които получават повече информация, отколкото имат нужда за своите решения.

Заключение

В заключение следва да се отбележи, че ролята на ИК в развитието на бизнес организациите днес определя необходимостта съвременните корпоративни (интегрирани) отчети да осигуряват информация не само по отношение на финансовото състояние на предприятието, разглеждано в традиционния му смисъл, а и по отношение на стратегическите цели, използването на ресурсите, интелектуалния капитал, социално-отговорните практики и т.н., чрез което ползвателите да могат да обезпечат значително по-високите си информационни и комуникационни нужди, отколкото са имали преди години и това да им позволи в крайна сметка да си обяснят модела, по който предприятието създава стойност.

Използвана литература

1. Edvinsson, L., Malone, M. Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower. Harper Business. New York. 1997.

2. Eppler, M., and Mengis, J., 2004. The concept of information overload: A review of literature from organization science, accounting,

²⁶ Eppler, M., and Mengis, J., 2004. The concept of information overload: A review of literature from organization science, accounting, marketing, MIS, and related disciplines. *Information Society*, 20 (5), pp. 325-344.

marketing, MIS, and related disciplines. *Information Society*, 20 (5), pp. 325-344.

3. Harrison, S., Sullivan, P. H., Profiting from Intellectual Capital. Learning from Leading Companies, *Journal of Intellectual Capital*, 1, 2000, pp. 36-44. <http://dx.doi.org/10.1108/14691930010324124>.

4. https://books.google.bg/books?id=xKNXlgaeCjAC&printsec=frontcover&hl=bg&source=gbs_ge_summary_r&

5. Huang, C.J., Liu , C.J., Exploration for the Relationship between Innovation, IT and Performance, *Journal of Intellectual Capital*, 6, 2005, pp. 237-252.

6. InCaS: Intellectual Capital Statement – Made in Europe, The collective research project is funded by the European Commission, DG Research under the EU 6th Framework Programme, 2008.

7. Lev, B., *New Accounting for The New Economy*, May 2000, p. 2.

8. MERITUM Project: “Guidelines for Managing and Reporting on Intangibles (Intellectual Capital Report)”, Available from: www.uam.es/meritum, видяна на 20.07.2017.

9. Mueller, D., Supina, D., *Goodwill Capital*, *Small Business Economics*, 19, 2002, pp. 233–253.

10. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), “OECD Symposium on Measuring and Reporting of Intellectual Capital, Amsterdam”, OECD, Paris, 1999.

11. Reporting Intellectual Capital to Augment Research, Development and Innovation in SMEs (Encourage corporate measuring and reporting on research and other forms of intellectual capital), European Commission Report to the Commission of the High Level Expert Group on RICARDIS/R 22095 EN/, June 2006.

12. Stewart, T., *Intellectual capital: The new wealth of Organizations*, Available from: <https://www.researchgate.net/publication/229643636>

13. Stewart, T.A. (1997), *Intellectual Capital*, Nicholas Brealey Publishing, London.

14.Stratovic, D., Marr, B., Understanding corporate value: Managing and reporting intellectual capital, CIMA, 2001;

15.Choong, K.,Intellectual capital: definitions, categorization and reporting models, Journal of Intellectual Capital, 2008, Vol. 9 Iss: 4 pp. 609 – 638, Available from: <https://www.researchgate.net/publication/235315259>, видяна на 10.06.2017.

16.Sveiby, K. E. The new organizational wealth: Managing & measuring knowledge-based assets, Berrett-Koehler Publishers, San Francisco, 1997.

17.The International <IR> Framework, International Integrated Reporting Council, December, 2013.

18.Борчев, Б., Управление на интелектуалните активи, <http://www.arcfund.net/fileSrc.php?id=427>, видяна на 10.06.2017.

19.Данкова, П., Интелектуалният капитал на предприятието като ключов фактор за устойчиво развитие, Управление и устойчиво развитие, ЛТУ-София, 3, 2011, с. 15-19.

20.Димитрова, Р., *Интелектуалният капитал, балансираната система от показатели и добавената стойност в компанията*, „Икономика на знанието - възможности и предизвикателства пред висшето образование“ Научна конференция с международно участие, 13-15 юни 2008, Бургас, Сборник доклади, Бургаски свободен университет, Бургас, с. 278-286.

21.Костова, Н., Организационни и методологически аспекти на оценката на предприятие, „Наука и икономика“, Варна, 2013, с.183.

Контакти:

Атанас Цвятков Атанасов

E-mail: atanasov_at@ue-varna.bg